

תנ"ך

לבתי ספר עצמאיים

הוראות

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – קטע שלא נלמד	–	(3×6)	–	18 נקודות
פרק שני – עיון בתורה (בראשית ודברים עם מפרשים)	–	(10×4)	–	40 נקודות
פרק שלישי – עיון בנביאים ראשונים ואחרונים ובכתובים	–	(6×7)	–	42 נקודות
סך הכול	–			100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) תנ"ך שלם ונקי, בלי פירושים ובלי תוספות.
(2) ספר ויקרא עם מפרשים: "מקראות גדולות".
- ד. הוראות מיוחדות: בפרק השלישי יש לענות על פי אחד הפרשנים: רש"י או מצודת דוד.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – קטע שלא נלמד (18 נקודות)

עיינו בויקרא כ"ג, א'–מ"ב, וענו על שש מן השאלות 1–7 (לכל שאלה – 3 נקודות).

שימו לב: בתשובותיכם אין להעתיק את דברי הפרשן. יש לענות במילים שלכם.

1. עיינו בפסוקים ב'–ד'.
 - א. עיינו ברש"י בפסוק ג', והסבירו את הקושי שלו ואת התירוץ שלו.
 - ב. רמב"ן (לפסוק ב'): "וזהכיר השבת ב'מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש', שגם הוא יום מועד נקרא אותו מקרא קודש. ואחר כן הבדיל שאר המועדות ממנו ואמר 'אשר תקראו אתם במועדם', כלומר באי זה יום מן השבוע שיגיעו בו, כי השבת קבוע הוא ביומו יבוא, לא נצטרך לקרוא אותו במועדו".

על פי רמב"ן, הסבירו במה השבת דומה למועדות ובמה היא שונה מהם.
2. "מקראי קדש" (פסוק ב').
 - א. רמב"ן (לפסוק ב'): "וטעם 'מקראי קדש', שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצווה היא על ישראל להיקבץ בבית האלוקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפילה והלל לא-ל".

מדוע המועדים נקראים "מקראי קדש" לדעת רמב"ן?
 - ב. המשך דברי רמב"ן: "ואונקלוס עשאו מלשון 'אשר יקרא אתכם באחרית הימים', לשון מאורע, בכל יום שיארעו תעשו אותם קודש. ורבותינו ז"ל אמרו אירעם במאכל ובמשתה ובכסות נקייה... לשנותם במאכל ובמלבוש מחול לקודש, וגם זה דעת אונקלוס".

מדוע המועדים נקראים "מקראי קדש" לדעת אונקלוס ורבותינו ז"ל?
3. עיינו בפסוק ה'.

רש"י: "בין הערבים" - משש שעות ולמעלה [חצות היום].

עיינו בשפתי חכמים, והסבירו מדוע החלק של היום משש שעות ומעלה (עד הלילה) נקרא "בין הערבים".
4. "והניף את העמר" (פסוק י"א).

רש"י: "והניף" - כל תנופה מוליך ומביא מעלה ומוריד".

עיינו בפירוש הרא"ם שלפניכם, והסבירו את הקושי שלו בדברי רש"י, ואת התירוץ שלו.

הרא"ם: "והניף" - כל תנופה מוליך ומביא מעלה ומוריד" - מהכא [מכאן] משמע שגם העלייה וההורדה בכלל ההנפה, ואילו בפרשת תצוה [בעניין שמונת ימי המילואים, שמות כ"ט, פסוק כ"ז] גבי 'אשר הונף ואשר הורס', פירש רש"י ז"ל 'הונף' - לשון הולכה והבאה, 'הורס' - לשון מעלה ומוריד... יש לומר דממילואים ילפינן [לומדים] כל שאר תנופות, מה להלן מוליך ומביא מעלה ומוריד כדכתיב 'אשר הונף ואשר הורס', אף כל מקום שנאמר בו תנופה כן".
5. "חקת עולם לדורותיכם בכל משבתיכם" (פסוק י"ד).

הסבירו מה לומדים מן המילים "בכל משבתיכם" לפי שתי הדעות המובאות ברש"י.
6. "תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'" (פסוק ט"ז).

"כלי יקר": "ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה... שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאילו באותו יום קיבלה מהר סיני... ואם כן כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה, על כן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה".

מהו הקושי של ה"כלי יקר" בפסוק זה, ומהו התירוץ שלו?
7. עיינו בפסוקים ל"ד–מ"ב ובספורנו על פסוק ל"ט.
 - א. ספורנו: "והודיע שחג הסוכות נבדל משאר המועדים". הסבירו כיצד הסיק ספורנו מסקנה זו.
 - ב. על פי ספורנו, פרטו את שלושת ההבדלים בין חג הסוכות ובין שאר המועדים.

פרק שני – עיון בתורה (בראשית ודברים עם מפרשים) (40 נקודות)

ענו על ארבע מן השאלות 8–13 (לכל שאלה – 10 נקודות).

8. בראשית א', ט'–ט"ז

א. עיינו בפסוקים ט'–י'.

(1) "ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד" (פסוק ט').

על פי רש"י, הסבירו מה נאמר בפסוק זה.

(2) "ולמקנה המים קרא ימים" (פסוק י').

מהו הקושי של רש"י בפסוק זה, ומהו התירוץ שלו?

(4 נקודות)

ב. "והיו לאתנת ולמועדים ולימים ושנים" (פסוק י"ד).

בחרו בשלושה מן הדברים המודגשים שנאמרו על המאורות, והסבירו כל אחד מהם על פי רש"י. (3 נקודות)

ג. עיינו בפסוק ט"ז.

מהו הקושי של רש"י בלשון הפסוק, ומהו התירוץ שלו לקושי זה? (3 נקודות)

9. בראשית י"ב, ה'–ו'

א. "ואת הנפש אשר עשו בחרן" (פסוק ה').

הסבירו למי הכוונה במילה "הנפש", ומהו פירוש המילים "אשר עשו", על פי שני הפירושים ברש"י. (3 נקודות)

ב. "עד מקום שכם עד אלון מורה" (פסוק ו').

על פי רש"י, מדוע הלך יעקב ל"מקום שכם", ומהו המאורע הקשור ל"אלון מורה"? (3 נקודות)

ג. רמב"ן (פסוק ו'): "אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות... והוא עניין גדול".

(1) הסבירו מהו הכלל שבדברי רמב"ן.

(2) הסבירו אחת מן הדוגמאות לכלל זה המובאות ברמב"ן.

(4 נקודות)

10. דברים ב', ד'–י"ט

א. "כי לא אתן לכם מארצם עד מִדְרֶךְ כַּף רֶגֶל" (פסוק ה').

הסבירו את המילים המודגשות ואת פירוש הפסוק בהתאם, על פי שני הפירושים ברש"י. (3 נקודות)

ב. "יִרְשֶׁה לעֶשׂו" (פסוק ה').

רש"י: "מאברהם, עשרה עממים נתתי לו".

על פי רש"י, פרטו כיצד חילק אברהם את עשרת העממים בין יורשיו, וכתבו מדוע נתן אברהם ירושה גם למי שאינם

צאצאיו. (3 נקודות)

ג. עיינו בפסוק ט' ובפסוק י"ט.

(1) על פי רש"י, מהו ההבדל בין הציווי בנוגע למואב ובין הציווי בנוגע לעמון?

(2) על פי ה"כלי יקר" שלפניכם, הסבירו את הטעם להבדל זה.

"כלי יקר" (לפסוק י"ט): "לפי שמואב שכר על ישראל את בלעם ולא מצינו שהיה לעמון חלק בזה, אף על פי

שלא הועילו מעשיו, מכל מקום גרם צער לישראל".

(4 נקודות)

11. דברים ה', ד'-כ"ד

- א. "פנים בְּפָנִים דָּבָר ה' עִמָּכֶם" (פסוק ד').
 על פי רש"י, מה הדגיש משה לישראל במילים אלה? (3 נקודות)
- ב. "לא יהיה לך אלהים אחרים על פְּנֵי" (פסוק ז').
 מהי משמעות המילים "על פְּנֵי"? הסבירו על פי שני הפירושים ברש"י. (3 נקודות)
- ג. עיינו בפסוק כ"ד.
 מהו הקושי של רש"י בלשון הפסוק, ומהו התירוץ שלו לקושי זה? (4 נקודות)

12. דברים י"ד, א'-ח'

- א. "בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה וגו'" (פסוק א').
 מהו הקשר בין הנאמר בתחילת הפסוק "בנים אתם לה' אלקיכם" ובין המצוות שנאמרו בהמשך הפסוק?
 ענו על פי רש"י ועל פי ספורנו. (4 נקודות)
- ב. עיינו בפסוק ג'.
 (1) על פי רש"י, הסבירו את האיסור בפסוק זה.
 (2) הסבירו דוגמה אחת המובאת ברש"י לאיסור זה.
 (3 נקודות)
- ג. "ובנבלתם לא תגעו" (פסוק ח').
 (1) על פי רש"י, מהו הפירוש לציווי זה?
 (2) מהו הפירוש שרש"י שולל, וכיצד הוא מוכיח את דעתו?
 (3 נקודות)

13. דברים י"ח, ו'-כ"ב

- א. "וכי יבא הלוי... בכל אֹת נפשו... וּשְׂרֵת... לפני ה'" (פסוקים ו'-ז').
 על מה מדובר בפסוקים אלה? הסבירו על פי שני הפירושים של רש"י. (3 נקודות)
- ב. עיינו בפסוקים י"ג-י"ד.
 (1) על פי רש"י, הסבירו את המצווה "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (פסוק י"ג).
 (2) על פי רש"י, הסבירו את המשמעות של הכתוב "ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך" (פסוק י"ד).
 (3 נקודות)
- ג. עיינו בפסוק כ"ב.
 (1) על פי רש"י, כיצד מזהים נביא שקר? כתבו שתי דרכים.
 (2) על פי רש"י, מה עשה אליהו בהר הכרמל על אף האיסור בתורה לעשות כן, ומדוע הוא עשה זאת?
 (4 נקודות)

פרק שלישי – עיון בנביאים ראשונים ואחרונים ובכתובים

(מלכים א, מלכים ב, ישעיה, תרי עשר, תהלים)

(42 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 14–16 ועל חמש מן השאלות 17–23 (לכל שאלה – 6 נקודות).

שימו לב: בשאלות שבחרתם, יש לענות על פי אחד הפרשנים: רש"י או מצודת דוד.

ענו על שתיים מן השאלות 14–16 (סך הכול – 12 נקודות).

14. מלכים א, ג', ט"ז–כ"ו

א. עיינו בפסוקים ט"ז–כ"ב.

על פי פסוק י"ט, הסבירו מדוע לא ידעו מיהי האם של התינוק שמת. (3 נקודות)

ב. "גם לי גם לך לא יהיה גזר" (פסוק כ"ו).

כיצד ייתכן שהאם הזאת רצתה תחילה את התינוק החי, ולאחר מכן רצתה במותו? (3 נקודות)

15. מלכים א, י"ח, י"ט–ל"ו

א. "ויאמר עד מתי אתם פסחים על שתי הסעפים... ולא ענו העם אתו דבר" (פסוק כ"א).

הסבירו את דברי התוכחה של אליהו, וכתבו מדוע לא ענה לו העם. (3 נקודות)

ב. "היום ידע כי אתה אלקים... ואני עבדך ובדברך (ובדברך) עשיתי וגו'" (פסוק ל"ו).

הסבירו מה התכוון אליהו לומר בכל אחד מן הציטוטים המודגשים. (3 נקודות)

16. מלכים ב, ד', כ"ג–ל"א

א. "מדוע את הלקת אליו היום לא חדש ולא שבת ותאמר שלום" (פסוק כ"ג).

(1) הסבירו מדוע ציין הבעל של השונמית ש"לא חדש ולא שבת".

(2) מהי המשמעות של התשובה של השונמית: "שלום", ומדוע הסתירה השונמית את האמת מבעלה?

(3 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים כ"ט–ל"א.

(1) מדוע הורה אלישע לגיחזי: "כי תמצא איש לא תברכנו וכי יברכך איש לא תעננו" (פסוק כ"ט)?

(2) האם פעל גיחזי על פי הוראה זו, ומה הייתה התוצאה של התנהגותו?

(3 נקודות)

ענו על חמש מן השאלות 17–23 (סך הכול – 30 נקודות).

17. ישעיה נ"א, י"ב–ט"ז

א. עיינו בפסוק י"ב.

על פי הנביא, מדוע ישראל לא צריכים לפחד? כתבו שתי סיבות. (3 נקודות)

ב. "ואשם דברי בפיו ובצל ידי כסיתיו לנטע שמים וליסד ארץ (פסוק ט"ז).

הסבירו את המשמעות של שניים מארבעת הציטוטים המודגשים. (3 נקודות)

18. ישעיה נ"ב, י"א–ט"ו

א. "הִבְרֹו נְשָׂאֵי כְּלֵי ה' " (פסוק י"א).

כתבו מי הם "נשאי כלי ה'", ומה הנביא מצווה אותם. (3 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים י"ד–ט"ו.

(1) על פי פסוק י"ד, הסבירו על מה תמהו הגויים.

(2) על פי פסוק ט"ו, הסבירו על מה יתמהו הגויים לעתיד לבוא.

(3 נקודות)

19. יואל א', ט"ז–כ'

א. עיינו בפסוקים ט"ז–י"ז.

(1) הסבירו מדוע נכרתו שמחה וגיל מבית ה' (פסוק ט"ז).

(2) תארו את ההרס שהשאיר אחריו הארבה (פסוק י"ז).

(3 נקודות)

ב. "גם בהמות שדה תערוג... כי ישבו אפיקי מים ואש אכלה נאות המדבר" (פסוק כ').

הסבירו מה גרם לסבל של בהמות השדה. (3 נקודות)

20. עמוס ט', ז'–ט'

א. עיינו בפסוק ז'.

(1) "הלוא כבני כְּשִׁיִּים אתם לי בני ישראל".

הסבירו את הדימוי שבפסוק זה.

(2) הסבירו את ההשוואה בין ישראל ובין פלישתים וארם.

(3 נקודות)

ב. "הנעוטי בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע בכברה ולא יפול צרור ארץ" (פסוק ט').

הסבירו את הדימוי בפסוק זה. (3 נקודות)

21. עובדיה א', ב'–ד'

א. עיינו בפסוק ב'.

הסבירו מדוע הנביא מכנה את אדום בכינויים "קטן" ו"בזוי". (3 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים ג'–ד'.

מהי מחשבת אדום, ומה משיב לו הקב"ה? (3 נקודות)

22. תהלים מ"ט

א. "קרבתם בתימו לעולם... קראו בשמותם עלי אדמות" (פסוק י"ב).

על פי שני הקטעים המסומנים בקו, הסבירו מה חשבו הבוטחים בעושרם, ומה הם נהגו לעשות בעקבות מחשבה זו.

(3 נקודות)

ב. עיינו בפסוק י"ט.

הסבירו את ההבדל בין האופן שבו אנשים מתייחסים לךשע ובין האופן שבו אנשים מתייחסים לאדם שמיטיב מעשיו.

(3 נקודות)

23. תהלים פ"א

א. עיינו בפסוק י"ג.

הסבירו את החטא ואת העונש על החטא בפסוק זה. (3 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים ט"ו–ט"ז.

(1) הסבירו מהי הכוונה במילים "כמעט אויביהם אכניע" (פסוק ט"ו).

(2) הסבירו את המשמעות של המילים "ויהי עֲתָם לעולם" (פסוק ט"ז).

(3 נקודות)

בהצלחה!